

SMart: sociale dumping verpakt als sociale innovatie

Nieuws dinsdag 4 april 2017

Leren leven louter in functie van onzeker werk. Vrijwel continu ter beschikking staan voor minder geld en met minder inspraak of rechten. Dat heet 'sociale innovatie' in beleidstaal. 'Sociale dumping' is het resultaat op de werkvloer. Een voorhoede van deze liberale innovatie is Smart, een digitaal platform dat zich graag vereenzelvigd met de deeleconomie en veel energie steekt in progressieve camouflage.

'Deliveroo was de onderneming van 2016', kopten de kranten rond de jaarwisseling. Toch vernieuwend, flexibel en ecologisch, nietwaar, zo'n fietskoeriersdienst? Het lukte Deliveroo om marktleider te worden dankzij sociale dumping.

Het businessmodel? Studenten die zich met hun eigen fiets en gsm zonder noemenswaardige verzekering de pleuris mochten trappen voor een paar stuivers. Ze leveren binnen het half uur een maaltijd aan huis, kostprijs 2,50 euro per levering. Wie de timing niet haalt, kan inkomsten verliezen. Goed voor de conditie, dat wel. Opzegvergoeding bij ontslag? Niemand thuis.

De foute flex van SMart

Het was mogelijk dankzij SMart, een schijnwerkgever die via een boekhoudkundige website als tussenpersoon optreedt. De vzw functioneert als een soort uitzendkantoor, zonder dat arbeidscontracten opgesteld hoeven te worden. Dat remt de flexibiliteit en de creativiteit inzake belastingontduiking.

Je kan er bijvoorbeeld als kunstenaar een opdracht aan jezelf geven door een erfenis of de verkoop van een schilderij in te brengen en je vervolgens te laten uitbetalen in werkdagen. Handig, zo'n juridische ficties, voor wie het kunstenaarsstatuut (artikel 1 bis) wil en gepresteerde dagen moet bewijzen om van een voordelige regeling in de werkloosheid te kunnen genieten.

Toen de wantoestanden met fietskoeriers de spuigaten uitliepen, greep SMart in en vroeg Deliveroo om de sociaaleconomische situatie van de koeriers te verbeteren. Met als gevolg dat zij **!** officieel dus uitbestede werknemers, wat illegaal is **!** in de waan leven dat SMart hun belangen behartigt. Een beetje zoals een vakbond. De wereld op zijn kop: zonder SMart was Deliveroo verplicht om met een uitzendkantoor of contractuelen te werken, waardoor sociale dumping veel moeilijker is. Of toch sneller op te sporen.

Slimme liberale innovatie

SMart (afkorting voor 'Société Mutuelle pour artistes') is een conglomeraat van organisaties die het kunstenaarsstatuut aangreep om als bemiddelaar op te treden in de artistieke sector voor het reguleren van opdrachten van wat 'autonome werknemers' heet, die in principe verschillende activiteiten voor meerdere opdrachtgevers uitvoeren met kortlopende contracten. Ze bieden de sociale bescherming van werknemers aan in de tussenperiodes tegen een vergoeding van minimaal 6,50 procent, zonder al te veel administratieve rompslomp. Deze werking heeft SMart maximaal uitgebuit. Bijvoorbeeld door mensen binnen te sluizen in het 'kunstenaarsstatuut' voor wie het niet voorzien is. Met als gevolg dat jong N-VA de kunstenaars kan viseren als sociale fraudeurs, hoewel het intussen om werknemers van allerlei slag gaat. En waardoor de RVA moest ingrijpen, de hele procedure onder vuur nam, met een veel complexere, zelfs slopende werking tot gevolg. Het is ook moeilijk om een syndicale werking uit te bouwen in het belang van de 'werknemers' van Smart, omdat het geen echte producerende organisatie is. De medewerkers kennen elkaar nauwelijks en zien hun activiteiten soms ook niet als volwaardig werk maar als bijverdienste.

'De SM van Smart'

Vandaag telt SMart 75.000 leden (die gemiddeld slechts 26 dagen per jaar presteren) en is actief in acht Europese landen. Naast de 120 vaste medewerkers gaat het om 2400 voltijdse equivalenten en 125 miljoen euro omzet. De heilige vermenigvuldiging der jobs? Breek vaste banen open en verdubbel het aantal dumpingjobs. Het probleem is bovendien dat SMart zich op deze wetgeving ent er flink op verdient, en de duizenden betrokkenen zelf in alle 'vrijheid' boekhoudkundige constructies laat maken. Als ze vervolgd worden door de sociale inspectie, is dat voor eigen rekening.

'De SM van SMart', zoals sommige kunstenaars het noemen. Heel wat leveranciers weigeren intussen samen te werken met de zogenaamde werknemers van SMart vanwege wanbetalingen. Bestelwagen huren? Het btw-nummer staat bij sommige verhuurcentra op de zwarte lijst.

Creatief met fraude

De schijnwerknemers zijn zich soms niet bewust van de problemen die ze voor zichzelf creëren. Ze kiezen voor SMart eerder dan een sociaal bureau (SBK) of interim omdat het flexibiliteit biedt (antidateren is mogelijk maar op eigen risico, je kan cao's negeren en dergelijke meer) en omdat je netto op korte termijn meer uit een opdracht kan halen.

Weliswaar mits creatief boekhouden en een asociale instelling: zonder herverdelingssolidariteit is onze welvaartsstaat onmogelijk. Minder sociale bijdragen en meer fiscale cadeaus? Dat betekent ook minder geld voor subsidies voor zorg, onderwijs, cultuur, ■ Het zijn communicerende vaten.

Voorbeelden van de slimmigheden van SMart? Bij een opdracht breng je slechts drie werkuren in tegen een minimumloon, maar je trekt de vervoersonkosten van pakweg Ukkel naar Brussel op tot 300 euro. Zo haal je op korte termijn het meeste binnen omdat je sociale bijdrages ontloopt.

Maar op lange termijn heb je als werknemer geen sociale rechten opgebouwd en fop je dus jezelf. Wie te weinig bijdragen betaalde binnen één werkjaar, kan ook een boete krijgen van de inspectie. 'Je project is in goede handen', luidt de baseline van SMart nochtans.

Nog eentje? Stort je inkomsten voor auteursrechten in het systeem van SMart en schrijf een bestelbon aan jezelf uit. Via een tijdelijk contract zet je dat bedrag om in loon. Na je belastingaangifte volgt dan wel de verrassing dat de controlediensten eventuele uitkeringen met terugwerkende kracht terugvorderen, omdat je tijdens je werkloosheid in principe wel inkomsten uit rechten hebt ontvangen.

Dubbel gefopt dus: je betaalt belastingen op je rechten (als roerende inkomsten) en op je neploon. Bovendien verlies je jouw uitkering en komen er boetes bovenop. Juridisch is het trouwens onbegrijpelijk dat SMart de bevoegdheid heeft om auteursrechten te innen. Wetteloosheid die niet wordt vervolgd, kan weliswaar blijven duren. In Nederland en het Verenigd Koninkrijk heeft justitie na een procedureslag door de vakbonden al wel strenge uitspraken gedaan die dergelijke constructies met schijnzelfstandigen illegaal verklaren.

De impact van een breekijzer als SMart op de publieke diensten mag duidelijk zijn: vanwege deze goedkope werkkrachten moeten ze onder de prijs werken, tegen elkaar op, met een hellend vlak naar beneden als gevolg. Stress, onzekerheid en (gezondheids)risico's: dat heet investeren in zelfontplooiing. 'De enige zekerheid is de onzekerheid en daar moeten we mee leren omgaan', is het motto. Het is een postmoderne versie van 'Arbeit macht frei'.

Vernieuw door het oude te herwaarderen

Wat wel moet gebeuren? Wij vragen werkgevers om bij korte opdrachten met interims te werken, zodat er een arbeidscontract is dat een minimale bescherming biedt. Nog beter: als werknemer rechtstreeks een contract afsluiten bij de werkgever.

Vakbonden vragen via hun personeelsafvaardiging in organisaties en in het sectoroverleg ook om simpelweg niet met SMart te werken en het zeker niet als een slim argument te gebruiken tegen het evidente verzoek om overuren te vergoeden, anciënniteit te respecteren, eindejaarspremie alsook betaald verlof niet te vergeten en om in overleg tijdig een uurrooster op te stellen.

Een cultuurminister kan, zonder dat het centen kost, ook mee ijveren voor een uitbreiding van het kunstenaarsstatuut met de voorwaarde dat er bij opdrachten steeds een arbeidscontract moet gelden, zodat dit statuut naast de garantie van sociale zekerheid ook onder het arbeidsrecht valt. Dat verplicht SMart ertoe cao's te

respecteren. Eenvoudig toch, zonder al die retoriek met McDeeleconomie en vermeende autonomie?

Robrecht Vanderbeeken (ACOD Cultuur) en Ine Hermans (LBC)

■ *Dit artikel is een samengevatte versie van een uitgebreide driedelige reeks die eerder verscheen op www.dewereldmorgen.be.*